

"Her şeyin bânını zahirinden daha lâtif, daha şeffaftır. Bu ise, Sâni'in o şeyden hariç ve baîd olmamasına delâlet eder. O şeyin sair eşya ile nizam ve muvazenesinin Sâni tarafından temin edildiği cihetle de Sâni'in o şeyde dahil..." Devamıyla izah eder

"Her şeyin bânını zahirinden daha lâtif, daha şeffaftır. Bu ise, Sâniin o şeyden hariç ve baîd olmamasına delâlet eder. O şeyin sair eşya ile nizam ve muvazenesinin Sâni tarafından temin edildiği cihetle de Sâniin o şeyde dahil olmamasını iktiza eder. Öyleyse, bir masnûun zâtına bakılırsa, Sâniin ilim ve hikmeti görünür. Gayrisıyla birlikte bakılırsa, Sâniin fevkalküll bir sem' ve basara mâlik olduğu görünür."

"Bu hakikatten anlaşıldı ki, Sâni-i Âlem, âlemde dahil olmadığı gibi, âlemden hariç de değildir. İlmî ve kudretiyle her şeyin içinde olduğu gibi, her şeyin fevkindedir. Bir şeyi gördüğü gibi, bütün eşyayı da beraber görür..."(1)

Eşyanın bir görünen yüzü bir de görünmeyen gerçek yüzü vardır.

Görünen yüzünde imtihan gereği zıtlar iç içedir. Mesela, bu yüz de ölümdedir hayat da vardır, şefkat de vardır zulüm de vardır, lezzet de vardır acı da vardır. Allah bu yüzde çirkin şeylerle temasta görünmek istemediği için araya sebepleri koyuyor. Ta ki isyan ve öfkeler Allah'a değil sebeplere gitsin. Hatta Azrail (as) da ölümlerle Allah arasında bir perdedir. İnsanlar genelde Allah'a değil sebeplere kızarlar. Allah izzetini bu yöntem ile muhafaza etmiş oluyor.

Ama görünmeyen gerçek yüzünde ise, her şey açık ve berraktır, orada zıtlar değil İlahî isimlerin güzel yüzleri hükmeder. Bu yüzden Allah eşyanın görünmeyen yüzüne isimleri ile bizzat yakındır ve tabiri yerinde ise eşya ile temas halindedir. Üstadımız bu inceliğe **dâhildir** ifadesi ile işaret ediyor.

Allah'ın alemde hem dahil hem de hariç olması meselesi ise şöyledir:

Allah'ın isim ve sıfatları kainatın her yerinde hazır ve nazır iken, Zatı itibarı ile de her şeyden münezze ve mukaddestir. Yani Allah isim ve sıfatları ile kainatın içinde iken, Zat-ı Akdesi ise dışındadır, yani kainattan münezze ve mukaddestir.

Mesela, güneş ısı ve ışığı ile bizim göz bebeğimizin içine kadar girmiştir, ama zâtı itibarı ile bizden bir milyon kilometre uzaktadır. Şimdi "**Güneş vasıfları ile bizim içimizde iken, zâtı ile dışımızdadır.**" denildiğinde gayet doğru ifade etmiş oluruz. Bu örnekle baktığımızda, Allah isim ve sıfatları ile her şeyin yanında hazır ve nazır iken, Zat-ı Akdesi itibarı ile de her şeyden mukaddes ve münezzehtir.

Allah'ın **ilim, irade, kudret, sem, basar** sıfatları en içinden en dışına kadar kainatın her tarafını kuşatmıştır. Hiçbir varlık bu sıfatlardan hariçte olamaz. Bir şeyi gördüğü gibi, bütün eşyayı da beraber görür, bir atomu bildiği gibi bütün kainatı da bilir, bir karıncayı işittiği gibi bütün canlıları da işitir, bir toz zerresini idare ettiği gibi bütün kainatı da idare eder.

(1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Katre.](#)